

Out of the blue

SILKE HUYSMANS EN
HANNES DEREERE

De zorg om de
planeet: verslag van
een kakofonie

Mia Vaerman

Als we ons zorgen dienen te maken over de planeet, dan is 'Out of The Blue' van Hannes Dereere en Silke Huysmans één grote panieknop. Dit derde deel van hun 'Mining Trilogy' stemt nog somberder dan de vorige twee. Voorlopig is de peilloos diepe bodem van de Stille Oceaan nog ongerept, maar sinds de ontdekking van 'mangaanknollen' die broodnodig zouden zijn voor de 'energietransitie' dreigt *deep sea mining* ook dat stuk aarde te vernielen. Tussen de (gewild) zeemzoete muziek bij de ecologische beloftes van de groten der aarde en de meest lieflijke video's van diepzee creaturen, sijpelt de dreiging door. De wanhoop zet zich diep in je vezels vast.

22 MEI 2022

De Clarion-Clipperton Zone (CCZ) is vijf miljoen vierkante kilometer groot en ligt op de bodem van de oceaan tussen Mexico en Hawaï. 4500 m onder het zeeoppervlak. De Internationale Zeebodemautoriteit (ISA) beslist waar landen en bedrijven er onderzoek mogen doen naar diepzeemijnbouw.

In 2021 onderzocht de Belgische baggeraar DEME er met het *Global Sea Mineral Resources* (GSR) project hoe je de naar schatting 21 miljard ton 'mangaanknollen' zou kunnen delven met een enorme diepzee-robot. Die mangaanknollen zijn echter miljoenen jaren oud. De diepzee is bovendien mogelijk de bron van alle leven op aarde, maar tot dusver weten we zelfs minder dan van de maan. Die is blijkbaar nog gemakkelijker te bereiken dan de diepzee.

De vraag is of we dit gemeenschappelijk erfgoed van de mensheid nu zomaar kunnen leegplunderen voor eigen profijt en zo mogelijk ook flora en fauna vernietigen. Die bedenking maken zich zowel wetenschappers als de milieuactivisten van Greenpeace. Ze hadden in 2021 allebei een schip in de onmiddellijke buurt van dat van DEME. DEME wuift hun bezwaren echter weg: als we van de fossiele brandstof af willen, hebben we die knollen vol nikkel, koper, kobalt en mangaan hard nodig voor onze elektrische batterijen, stelt CEO Kris. Het klinkt rationeel genoeg.

Wat een geluk dat die Greenpeace boot bestaat, denk je daarna: hun waakzame blik is het enige lichtpunt in dit verhaal (nee: ik ben geen doorwinterde Greenpeace-activist, maar sinds de voorstelling...)

In 'Out of the blue' belichten Silke Huysmans en Hannes Dereere de zaak van alle kanten. Ze zijn niet aan hun proefstuk toe. In 'Mining Stories' (2015) en 'Pleasant island' (2019) onderzochten ze al de rampzalige gevolgen van mijnbouw in Minas Gerais in Brazilië en op het eilandje Nauru in de Stille Oceaan. Ze vertrokken telkens van grondig onderzoek ter plekke, aan de hand van gesprekken met en getuigenissen van lokale bewoners en 'daders'.

Dat onderzoek gaven ze dan vorm als een theatervoorstelling, zij het met een minimum aan 'theater'. Ze confronteerden gewoon heel slim, maar ook heel openlijk, uitspraken en beelden met elkaar. Anders dan in een klassieke

documentaire, die je een gedachtegang inlept door een gewiekste montage van beeld en klank, lieten zij juist zien hoe dubbelzinnig de realiteit kan zijn, afhankelijk van wie je hoort, in welke volgorde, op welk medium,

In dit stuk blikken ze echter vooruit, naar een ramp die zich nog niet voltrokken heeft – en misschien, als we Kris mogen geloven- zelfs geen ramp hoeft te zijn. Maar werd dat ook niet van die andere ‘Mining stories’ ooit gezegd? Uiteraard was onderzoek ter plaatse deze keer onmogelijk: niet op de zeebodem, maar zelfs niet op één van de drie boten van DEME, de wetenschappelijke expeditie of de Rainbow Warrior van Greenpeace.

De makers verzamelden hun materiaal door camera- en internetverbindingen met de drie boten. Vanuit hun flat aan de rand van het Brusselse Zoniënwoud keken ze uren en dagen naar animaties van de gele onderwaterrobot, naar de beelden die te zien waren in de controlekamer van de boot van de wetenschapslui en beelden gefilmd vanop het dek van de Rainbow Warrior. Ondertussen interviewden ze opvarenden van de drie boten. Met dat materiaal gingen ze aan de slag .

Maar als iedereen de waarheid claimt, wie zal dan de knoop doorhakken?

Achter op het podium hangen acht grote schermen. Met z’n tweeën zitten ze ervoor, aan een lange houten tafel, rug naar het publiek. Ze kijken geen moment om, gefocust als ze zijn op de montage die daar en dan gebeurt. Het podium lijkt zo op de controlekamer van de boot, maar ook op hun eigen huiskamer van waaruit ze alles volgden.

Met ieder een laptop en een muis maken ze ter plekke de voorstelling. Ze plukken daarvoor beelden, muziek en teksten uit verschillende mapjes als ‘voice’, ‘text’, ‘video’ of ‘images’. Bindteksten en toelichtingen tikken ze zelf rechtstreeks in. Grappig: je ziet ze soms een woord fout tikken, uitwissen, opnieuw beginnen. Het geeft nog sterker het gevoel van een directe ervaring mee.

Je hoort zo de protagonisten vanop elke boord aan het woord. Saskia van Greenpeace, die een radicaal verbod op ontginning als enige mogelijkheid ziet om dit erfgoed van de mensheid te beschermen. Kris van DEME die licht sarcastisch de vraag stelt of iemand weet hoe we anders de boel draaiend houden. De wetenschapper Patricia die vooral weet dat we niets weten en veel te ontdekken valt. Tussendoor krijg je beelden van de fantastische robot van DEME, maar ook de wonderlijke dieren zoals de Dumbo inktvis.

Fascinerend is echter vooral hoe Huysmans en Dereere door flankerende beelden de argumenten van alle partijen contextualiseren en deconstrueren. Als Elon Musk de argumenten van DEME onderbouwt weet je meteen vanuit welke hoek die komen.

Maar ook het verhaal van Greenpeace zet het duo op losse schroeven met een tekenfilmpje dat uitlegt waarom we dieren menselijke trekken geven: als we willen overtuigen moeten we een verhaal vertellen dat mensen raakt, en dat lukt alleen als het over mensen gaat.

Landschappen van onder meer Caspar David Friedrich suggereren zelfs da we zo een hopeloos romantische blik op ‘de natuur’ hebben. Die trekt zich van ons

echter geen lor aan.... Desondanks komt een onnozel animatiefilmpje over een familie waterschildpadden onverwacht hard binnen als ze opgeschrikt worden door brute graafwerken op de bodem van hun waterwereld.

Je kijkt ook vreemd op als beelden van Jan Van Eycks 'Lam Gods' opduiken: praten we inderdaad niet allemaal in het ijle terwijl we ons scharen rond het onbegrijpelijke mysterie van het leven?

De vlotheid waarmee Huysmans en Dereere het ritme bepalen van de voorstelling verradt dat ze uren moeten geoefend hebben. Terwijl honderden items, perfect gesynchroniseerd, passeren sollen ze met onze verwachtingen. Wat is het nu?

Finaal bekruipt: me een soort wanhoop, niet alleen omdat ik DEME niet vertrouw, maar vooral doordat de drie partijen even sterk claimen dat ze de waarheid in pacht hebben. Maar als iedereen dat claimt, wie zal dan de knoop doorhakken? Wie zijn de 'wij' die uiteindelijk zullen beslissen? De mensheid, ja, maar wie is dat dan concreet? De ceo van het baggerbedrijf, of de verdediger van het ongerepte diepe?

TINA, klinkt het aldoor door mijn hoofd. There Is No Alternative. Dat heb ik nog gehoord... Stevenen we daar op af?